

Stichting Graeft Voort Jaarverslag 2019-2021

Inhoud

- Voorwoord > 3
- 1** Bestuur en beheer > 4
- 2** In Memoriam > 6
- 3** Herinrichting > 7
- 4** Naamswijziging > 9
- 5** Het Graafs Keteltje > 10
- 6** Tentoonstellingen > 11
- 7** Museumuitgaven > 13
- 8** Educatie > 14
- 9** Collectie > 16
- 10** Evenementen > 18
- 11** Dienstverlening > 19
- 12** Jumboboek > 20
- 13** Graafs KazemattenMuseum > 21
- 14** Kenniscentrum Ruimte en Architectuur > 24
- 15** Het Graafs Geheugen > 25
- 16** Vrijwilligers > 16
- 17** Bezoekersaantallen > 28
- 18** Bijlagen > 29
  - Colofon > 31

Voorwoord

Voor U ligt het jaarverslag van het Stadsmuseum Grave over de periode 2019-2021.

Een lange dynamische periode waarin geluk en verdriet elkaar afwisselden in de samenleving. De invloed die de coronapandemie op een ieder dus ook op het museum heeft gehad, is onmiskenbaar. Naast de lange en vele sluitingen die het museum heeft gehad, is er in het museum door de vele vrijwilligers erg hard gewerkt om de transitie naar een modern en eigentijds museum te bewerkstelligen. Het is tot een goed einde gebracht en we kunnen onze bezoekers en vaste gasten met trots ontvangen.

De geschiedenis van de stad Grave en haar ommelanden wordt verteld in woord en prent, in schilderij, foto en object.

Ook is binnen en vanuit ons Kazemattenmuseum erg veel werk verzet om de herinnering en dankbaarheid jegens hen die gevallen zijn, vorm en inhoud te geven. De geschiedenis als hoofdrolspeler heeft ook voor onze lezingen-cyclus, onze educatieve projecten, onze archeologische tuin, onze kazematten en alle activiteiten tesamen met derden uit Grave grote gevolgen gehad.

We hopen dat u in dit verslag met plezier onze avonturen in dezen kunt lezen.

Grote dank gaat uit naar mevrouw dr. Leny van Lieshout onder wier leiding dit verslag tot stand is gekomen.

Ook onze vaste vormgevers Karin Kooij en Niel-Jan Weijsters complimenteren we van harte.

En natuurlijk al onze trouwe, enthousiaste en gepassioneerde vrijwilligers. Zonder hun geweldige inzet waren deze activiteiten nimmer tot stand gekomen.

Namens het bestuur,
H. Peppinck, voorzitter

1 Bestuur en beheer

In 2019 heeft het dagelijks bestuur van Graeft Voort veel tijd besteed aan de audit door het Museumregister Nederland, een onafhankelijke organisatie die musea toetst aan de normen van de Museumvereniging. Bij de loting voor de vijfjaarlijkse audits was het Graafs Museum uitgeloot. De auditor, Marianne Bakker-Otten, bezocht daartoe op 23 april 2019 het museum waarbij onder meer het nieuwe beleidsplan en diverse andere ingediende stukken ter sprake kwamen. Najaar 2019 bleken er op drie punten aanvullende eisen: de zittingstermijn van de bestuursleden en een af te spreken minimum aan bestuurszetels dienden te worden opgenomen in de statuten, zodra die om andere redenen zouden worden gewijzigd en er dienden lijsten van nevenfuncties te komen in het jaarverslag en de website. Na akkoord van het bestuur kwam in april 2020 het verlossende bericht dat de audit succesvol was verlopen zodat het Graafs Museum weer voor vijf jaar gecertificeerd is.

Op 13 augustus 2019 nam **Leon Vankan** afscheid als vrijwilliger van het museum. Hij was nauw betrokken bij de nieuwe afspraken met de gemeente inclusief het maken van beleidsplannen, richtte tentoonstellingen in en deed de redactie van en schreef diverse vensters voor de Canon van Grave.

Op 21 oktober 2019 nam **Jan de Landmeter** afscheid als vrijwilliger van het museum; hij was vele jaren secretaris. Hij was zeer nauw betrokken bij alle regelingen over de nieuwbouw in 2011.

Paula Brouwer, secretaris sinds 2014, zag zich door dringende bezigheden elders genoodzaakt haar functie op 30 september 2020 neer te leggen.

1 Bestuur en beheer

Zij werd per diezelfde datum opgevolgd door **Jet de Jong-Mertens**. Die pakte haar werkzaamheden voortvarend op en is nog steeds als secretaris actief. Bij gelegenheid van de secretariaatswisseling werd besloten het vergaderschema van tweewekelijks terug te brengen naar eens per maand. In de coronatijd werd diverse keren digitaal vergaderd.

Bestuurslid **Annelies Graafsma-van der Eerden** werd in 2021 benoemd tot lid in de orde van Oranje Nassau voor haar vele vrijwilligerswerk, in het bijzonder t.b.v. asielzoekers en statushouders.

Na zijn vakantie in augustus 2020 is beheerder **Arnout Schouten** door ziekte uitgevallen, naar later bleek definitief. Het museum was daardoor een jaar enkel in het weekeinde open, voor zover het al niet door corona gesloten was. Dat laatste was het geval van 18 maart tot 6 juni 2020 en vanaf 14 december 2020 tot 12 juni 2021. Pas op 11 augustus 2021 kon Oumou Barry worden aangesteld als nieuwe beheerder.

De nieuwsbrief verscheen eenmalig in 2019 en 2020 en zesmaal in 2021. Gestreefd wordt naar een maandelijkse aflevering.

Bij gelegenheid van de heropening op 12 juni 2021 werd de entreprijs van het Stadsmuseum Grave verhoogd naar 4 euro. Houders van museumkaarten, Vrienden van het museum en personen onder de 18 houden gratis toegang.

De toestand van de Hampoort baart onverminderd zorgen. De vele personeelwisselingen bij de gemeente, eigenaresse van het pand, werken daarbij niet mee. Er werd nieuwe meetapparatuur geplaatst. In de verslagperiode is er herhaaldelijk aanvullend onderzoek gedaan, maar concrete afspraken en resultaten zijn voorshands uitgebleven. In september en oktober 2021 vonden boringen plaats. Daarbij werd geconstateerd dat de fundamenteen deels verrot waren. De scheuren in de oudbouw zorgden voor een gestage neerslag van cement- en kalkresten. De gemeente loste dit voorlopig op door overkappingen te plaatsen bij de haard en boven de maquette.

2 In memoriam

Kees Goossens

Op 22 oktober 2019 overleed Kees Goossens, die lange jaren bestuurslid was en zijn vele talenten vooral heeft ingezet voor de collectie en de wisseltonstellingen; bij een daarvan trad hij als gastconservator op. Hij was bestuurslid en adviseur van de Stichting Erfgoed Maaszicht en in die hoedanigheid heeft hij veel bruiklenen en onderzoek van en in het archief van het Sint-Catharinagasthuis gefaciliteerd. Zijn nagedachtenis blijft bij ons hoog in ere. Kees was ridder in de orde van Oranje Nassau.

Jan Arts

Op 9 april 2020 overleed Jan Arts, die jarenlang voorzitter en nog langer suppoost was, het laatste samen met zijn vrouw die al eerder was overleden. Zeer bijzondere verdiensten verwierf hij door het grootste deel van de gegevens van het kadaster van 1832 tot 1965 even nauwgezet als volledig te beschrijven. Zijn notities dienden als basismateriaal voor de serie stratenboeken van het museum. Jan was een man van grote gaven van hoofd en hart. Hij was ridder in de orde van Oranje Nassau.

Evert Vos

Op 1 september 2020 overleed Evert Vos, de ziel van het Graafs KazemattenMuseum en van de jaarlijkse herdenking van de bevrijding op 17 september. Onder zijn leiding kwamen de kazematten bij de Maasbrug als museum tot bloei. Hij was onvermoeibaar in het vergroten en verfraaien van de collectie. De jaarlijkse herdenking vond plaats onder zijn toezicht en dankzij zijn ijveren. Hij was een voorbeeld en een bron van inspiratie voor velen. Bij gelegenheid van Koningsdag 2020 was hem een welverdiende onderscheiding uitgereikt: lid in de orde van Oranje-Nassau.

3 Herinrichting

In 2019 is hard doorgewerkt aan de voorbereidingen voor de herinrichting van oud- en nieuwbouw. De oudbouw oftewel poortzaal, tot dan toe de locatie voor de permanente tentoonstelling, werd de locatie voor Grave als vestingstad, inclusief maquette. De nieuwbouw, tot dan toe de locatie voor wisseltentoonstellingen, werd in de plannen gesplitst in een locatie voor de nieuwe permanente tentoonstelling (grote zaal) en een nieuwe locatie voor de wisseltentoonstellingen (tot dan toe Tom Hamerszaal en koffiehoeke). Deze permanente tentoonstelling in de nieuwbouw omvat een chronologisch overzicht in beeld, tekst en objecten van de geschiedenis van Grave vanaf de stichting van het kasteel, met als startpunt een overzicht van vondsten uit de prehistorie, de Romeinse geschiedenis en die van de vroege middeleeuwen tot ca. 1000. In de loop van 2019 lukte het de in het bidbook opgegeven begroting in belangrijke mate te dekken met sponsorbijdragen. De uitvoering werd daarna ter hand genomen. Het verhoopde totaal aan subsidies werd in 2020 bereikt. De maquette werd in 2019 uitgebreid met het Kroonwerk Coehoorn, een lang gekoesterde wens. De verdere meubilaire herinrichtingsplannen voor de oudbouw kwamen in 2020 gereed en werden datzelfde jaar uitgevoerd.

3 Herinrichting

Aan de plannen voor de nieuwbouw, vormgeving, tekst en beeld, is dat jaar en in 2021 verder gewerkt.

In juli 2020 trad als extern consultant drs. Elly van der Velde aan van bureau Uit de tijd in Apeldoorn. Zij verzorgde de eindredactie van alle teksten, ordende de groslijst van te exposeren materialen, deed suggesties, adviseerde de vormgevers en heeft samen met bruikleengever Martien Koolen het gedeelte over de prehistorie/ vroege middeleeuwse geschiedenis bedacht en ingericht.

Bram Verhagen en zijn medewerkers van Interluxe zorgden voor de opbouw van wanden en vitrines. Het geheel werd feestelijk geopend op 12 juni 2021. Aan enkele laatste details werd in 2021 nog gewerkt. Achterin dit jaarverslag vindt u een lijst van sponsors en medewerkers. Bijzondere dank van het bestuur gaat uit naar Elly en aan onze huisvormgevers Niel-Jan Weijsters en Karin Kooij die het vernieuwde museum op werkelijk indrukwekkende wijze gestalte hebben gegeven.

4 Naamswijziging

Op voorstel van onze vormgevers Weijsters & Kooij is in 2021, met ingang van de opening op 12 juni 2021 van de heringerichte zalen, de naam van het Graafs Museum gewijzigd in Stadsmuseum Grave. Dit met unanieme instemming van bestuur en vrijwilligers. Ook het gemeentebestuur was ingenomen met deze wijziging. In verband met de naamwisseling werd ook de huisstijl aangepast. In het vervolg komen er personen op de banieren.

5 Het Graafs Keteltje

In 2019 heeft het bestuur in de persoon van voorzitter Harry Peppinck een ultieme poging gedaan om het fameuze Graafs keteltje uit de vaste collectie van het Rijksmuseum al dan niet tijdelijk naar Grave te halen. Toen duidelijk werd dat dit definitief niet haalbaar was, werd vervolgens volop ingezet op het laten maken van een zo nauwkeurig mogelijke zilveren replica. Gelukkig was het Rijksmuseum bereid daar wel aan mee te werken. In 2021 werden er subsidies verworven van de Vrienden van het museum en van het Prins Bernard Cultuurfonds zowel voor de replica als voor het maken van een film over het maakproces.

Michiel Langeveld van MetaalRestauratie aan het werk aan het keteltje.

6 Tentoonstellingen

De in oktober 2018 geopende wisseltentoonstelling **Archeologie in onze achterTuijn** liep nog tot en met februari 2019. Van maart tot en met mei 2019 was het de beurt aan vier schuttersgilden: uit Escharen, Gassel, Grave en Velp, onder de titel **Goed geschoten!** Daarna volgde van juni tot en met oktober 2019 de tentoonstelling **Landgoed Lievendaal, een kunstzinnig nest**, gewijd aan het Velpse landgoed Lievendaal en zijn artistieke bewoners: Gerdy Weijnen-Floor, keramiek, Nanouk Weijnen (dieren)schilderijen en Lisette Huijsmans, grafische technieken. Van november 2019 tot en met maart 2020 toonde het museum een keur aan **Schatten uit het depot**. Van maart 2020 tot en met augustus 2020 volgde **Dat moet je zien!**, een tentoonstelling van foto's van de fotoclub van de Sociëteit Tot Nut en Vermaak, 60 foto's van 21 fotografen. Van september tot en met december 2020 was de vloer aan de Graafse amateurschilder en kapper Frans Beijer, onder de titel **Geknipt voor schilder**. Hij liet onder meer veel portrettekeningen van Gravenaren zien.

6 Tentoonstellingen

Als gevolg van de coronamaatregelen van de Rijksoverheid was het museum gesloten van 18 maart tot 6 juni 2020 en van 14 december 2020 tot 12 juni 2021. De sluitingen onderbraken daarmee de tentoonstelling van de fotoclub en beëindigden die van Frans Beijer voortijdig.

De sluiting van 2021 kon worden benut voor het vele werk, verbonden aan de herinrichting van de poortzaal in de Hampoort en de grote zaal in de nieuwbouw als zetel van een nieuwe permanente tentoonstelling, en van de vroegere koffieruimte en de lezingenzaal in de nieuwbouw als nieuw onderdak voor wisseltentoonstellingen. Op 12 juni 2021 werd de nieuwe permanente tentoonstelling feestelijk geopend, zie elders in dit verslag. Als eerste wisseltentoonstelling na de heropening van het museum werd vanaf 26 juni 2021 een aantal unieke foto's getoond van vlak na de Tweede Wereldoorlog uit het bezit van de familie Van Strijp, met een begeleidend boekwerk. Titel was **Grave bevrijd!** De tentoonstelling liep tot en met augustus 2021 en werd gevolgd vanaf 11 september 2021 door de fototentoonstelling **Groen, groener Grave**, een presentatie van foto's van de fotoclub van de Sociëteit en van de Graafse afdeling van IVN over groen of juist het ontbreken ervan in Grave, dit onder auspiciën van de Stichting Behoud en herstel historisch groen Grave. Deze wisseltentoonstelling liep tot 31 december 2021.

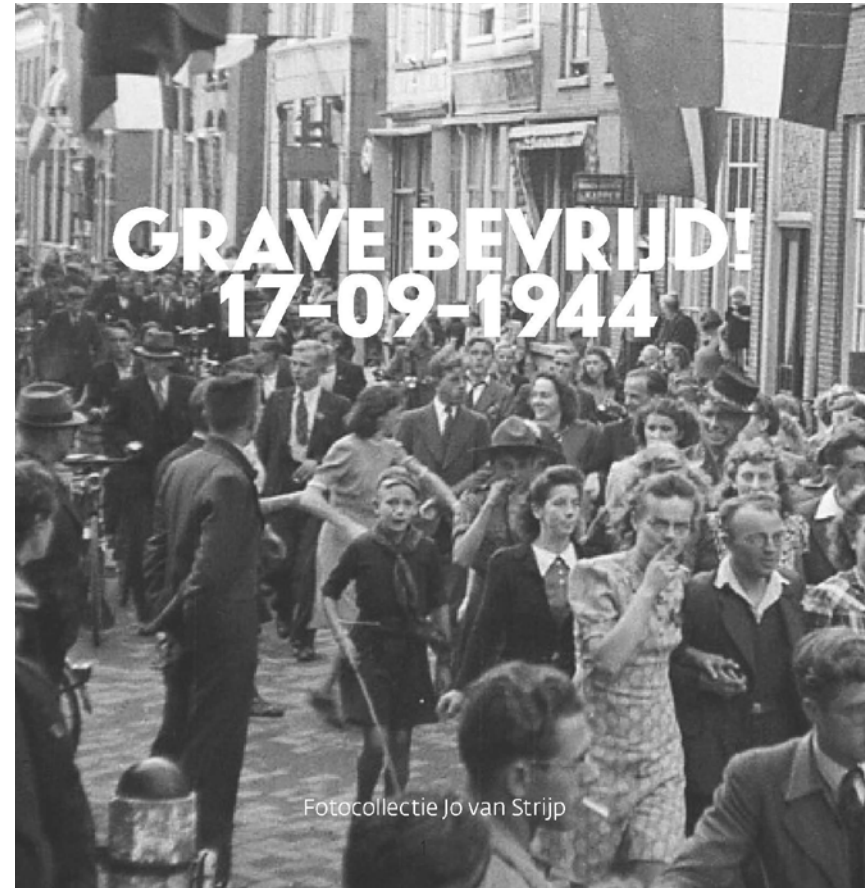

De nieuwe ruimte voor wisseltentoonstellingen wordt gereedgemaakt.

7 Museumuitgaven

In 2019 publiceerde Ron Fierst voor eigen rekening en met subsidie van de Stichting Erfgoed Maaszicht onder het ISBN van Graeft Voort een rijk geïllustreerd onderzoek getiteld: **Stedelijke sociale zorg in de eerste helft van de zestiende eeuw in Grave**, vrucht van zijn studies naar het vermogensbeheer van het gasthuis.

In 2021 faciliteerde het museum de uitgave van **Grave bevrijd!**, een fotoboekje met daarin unieke bevrijdingsfoto's gemaakt door Jo van Strijp.

8 Educatie

Ook in 2019 mocht de werkgroep educatie weer veel klassen met basisschoolleerlingen in het Stadsmuseum Grave verwelkomen. Behalve de basisscholen uit de gemeente Grave wisten ook de basisscholen uit Nederasselt, Reek, Mill en Zeeland het museum weer te vinden voor een educatieve activiteit. Dit jaar heeft het museum veel bezoeken gehad waarbij kon worden verteld hoe het leven in een middeleeuwse stad eruit zag. De werkgroep deed dit door eerst een presentatie te houden over het leven en daarbij een aantal voorwerpen te laten zien die uit die tijd komen en die in Grave gevonden zijn. Daarna ging de werkgroep met de groepen een rondwandeling door Grave maken.

Project 'Wat is het je waard?'

In samenwerking met Erfgoed Brabant had de werkgroep educatie een project samengesteld dat op alle basisscholen van de gemeente Grave en de gemeente Overasselt én op de Visioschool en het Merlet College werd behandeld tijdens de viering van de 75-jarige bevrijding van Grave in september 2019.

Het project behandelde een drietal dilemma's die in Grave gespeeld hebben tijdens de Tweede Wereldoorlog. De kinderen werden uitgedaagd om hier over met elkaar te discussiëren.

Schoolbezoek bij het WOII-project en voorkant projectboekje.

Daarnaast had de werkgroep ook geregeld dat deze scholen met hun kinderen een bezoek konden brengen aan het kampement dat in september was ingericht bij de Graafse Brug. De kinderen waren ontzettend geïnteresseerd in alles wat daar te zien was.

8 Educatie

Helaas heeft de werkgroep in 2020 en 2021 te maken gehad met de coronacrisis in ons land. Veel geplande afspraken konden niet doorgaan omdat zij geen groepen in het museum mochten ontvangen. Tijdens de gedwongen sluitingsperiode is het museum grondig onder handen genomen. Voor de feestelijke heropening op 12 juni 2021 heeft de werkgroep educatie gezorgd dat een aantal leerlingen van BS de Raamdonk uit Grave assisteerden bij deze opening. De leerlingen hadden ook mooie tekeningen gemaakt. Die hangen nog steeds ter bezichtiging in het museum. Gelukkig kon de werkgroep in de maand oktober 2020 weer een aantal groepen ontvangen van BS de Silberberg uit Overasselt. Groep 7-8 bezocht het Kazemattenmuseum en groep 5-6 de Archeologische Tuin. Ook groep 3-4 van BS de kameleon uit Mill bezocht het museum voor de werkles over 'OOG – Hoe leer je als je blind of slechtziend bent'. Deze kinderen hebben weer enthousiast meegedaan in het leerzame activiteitscircuit.

kort daarna moesten alle musea en scholen weer sluiten en heeft de werkgroep de activiteiten verder gestaakt voor 2021. We hopen in 2022 weer veel scholen te mogen verwelkomen.

De werkgroep Educatie bestond in de verslagperiode uit: Frans Ekstijn, Patrick van den Berg, Ans Vos, Leny Kusters, Lia Peters, Anke Mennen, Annebel Spanjersberg en Afra Koopman.

De klassen aan het werk.

9 Collectie

Aankopen

In de verslagperiode werd de collectie flink uitgebreid. De meest spectaculaire aankoop was die van een eind 18de eeuwse zilveren tabakspot (afgebeeld op de voorkant), compleet met deksel, van de hand van Jan Alexander Krieger, de latere ambtman, uit diens periode als edelsmid. De aankoop kon worden gerealiseerd door een schenking van de Vrienden van het museum. Uit eigen middelen werd een tekening van Xeno Munninghof van de Graafse molen bekostigd. Zie enkele aankopen hiernaast.

Schenken

De schenkingen over deze periode waren al even gevarieerd, van een bowllepel tot een heuse smidsblaasbalg. Over 2019 springt een drietal schilderijen van de Graafse kunstschilder Bob Janssen (1897-1988) in het oog. René Ficq doneerde in 2020 een antiquarisch boek over het beleg van Grave in 1674 en een tekening van Achter de Kerk. In 2021 verwierf het museum drie tekeningen van historisch Grave van de kunstschilder Bernard Frans Coesel (1886-1952). Bij de heropening van het museum op 12 juni 2021 schonk het gemeentebestuur een met zilverbeslag verrijkte **voorzittershamer**, die burgemeester Willem Friesen destijds voor zijn ambtsjubileum kreeg.

Tekening Xeno Munninghof, prent Graadt van Roggen, prent Romeyn de Hooghe.

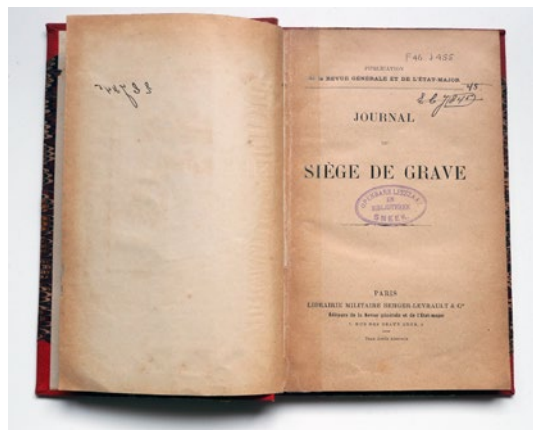
9 Collectie

In het najaar van 2021 kwam het museum in het bezit van de collectie textilia van de Graafse kunstenaars Christel Bergmann. Zie een selectie van enkele schenkingen.

Collectieregistratie

In de verslagperiode heeft Henk Smits veel werk gestoken in de voorbereiding van een transitie naar een nieuw collectieregistratiesysteem; het bestaande systeem draait op MSAccess en dat is verouderd: het draait enkel nog op computers met een lagere versie van Windows. Het kwam in 2019-2021 nog niet tot een keuze. Diverse onderzochte oplossingen werden ongeschikt bevonden.

Schenkingen van René Ficq, het gemeentebestuur voormalige gemeente Grave, Jaan Verhaak, Leny van Lieshout en Mevr. D. Mulder.

10 Evenementen

Graeft Voort had een werkzaam aandeel in het Historisch Spektakel, georganiseerd door de Cloveniers, en in de open monumentendagen in september, voor zo ver niet opgeschort door de maatregelen inzake corona. Het Graafs Kazemattenmuseum organiseerde in 2019 en in 2020 en 2021 voor zover mogelijk de herdenkingen van de bevrijding van Grave. Zie aldaar.

11 Dienstverlening

Heel de verslagperiode werden weer diensten aan derden verleend, met name door de beantwoording van vragen die werden gesteld via info@stadsmuseumgrave.nl en via de website van het toeristisch informatiepunt. Die vragen kwamen onder meer uit Grave (huisnamen en huizengeschiedenis), Nederland (de glazeniersfamilie Crabeth), Duitsland (Jan Wier), Noorwegen (familie Cramer) en zelfs Japan (vesting Grave). Ten behoeve van de gemeente Grave werd aanvullend redactioneel werk gedaan aan de teksten, bestemd voor de binneninrichting van de carillontoren. Bestuurslid Jan Timmermans was succesvol in het naar Grave laten komen van een meer dan levensgroot Odabeeld dat vroeger terzijde van de hoofdingang van Sint-Henricus aan de Hoofschestraat stond. In juni 2021 werd het geplaatst op het binnenplein van de Sint-Elisabeth.

Martien Koolen en Henk Smits werkten mee aan de archeologische opgravingen in de Trompetterstraat in 2021: Henk Smits stelde er een fotoserie over samen. Het museum faciliteerde in 2019 diverse muziekcurssussen.

Trompetterstraat.

12 Jumboboek

In het late najaar van 2019 vroeg Peter van Kuppeveld van de Jumbo Grave het bestuur van Graeft Voort om mee te werken aan een project, via het uitzoeken en beschikbaar stellen van illustratiemateriaal. Het project behelsde een plaatjesboek over historisch Grave inclusief de kerkdorpen. Het full-color boek werd gratis verstrekt. Bij elke €10 aan boodschappen kon men plakplaatjes sparen voor in het boek. Een ad hoc werkgroep bestaande uit de bestuursleden Smits, Timmermans en Van Lieshout zorgde binnen zeer korte tijd, tijdens de kerstperiode, voor een beredeneerd overzicht van 50 onderwerpen met elk 5 illustraties. De 250 afbeeldingen kwamen grotendeels uit het bezit van Graeft Voort. Ook zijn er nieuwe foto's gemaakt en bij derden gevraagd. De werkgroep schreef ook meteen alle teksten. Daarnaast leverde zij foto's van historisch Grave voor 10 mokken (gereduceerd tot 8), voor verkoop door de Jumbo. Alles was tijdig in orde voor de geplande actie in het voorjaar van 2020, maar het coronavirus voorkwam de uitvoering van dat plan. Uiteindelijk is pas na de zomervakantie gestart met het beschikbaar stellen van boek, plaatjes en mokken. De actie was een doorslaand succes en leverde Graeft Voort een mooi bedrag op van een dankbare eigenaar van de Jumbo. De presentatie van het boek was op 31 augustus 2020 in het museum.

13 Graafs KazemattenMuseum

Na een moeizame start werd 2019 toch een goed jaar voor het Graafs KazemattenMuseum.

Het bezoekersaantal bleef aanvankelijk steken op een lager aantal dan 2018 dat toen net over de 2500 bezoekers kwam. Uiteindelijk kwam het toch nog goed en ging het aantal over de 6000 bezoekers heen. Ruim 4.000 daarvan kwamen in de bevrijdingsweek, die rond 17 september plaatsvond.

Voor de bevrijdingsweek werd er weer een kampement opgesteld, dat de naam Cider White kreeg. Cider White is de codenaam voor het commandopunt van de geallieerden dat op 17 september 1944 onder het stadhuis van Grave was gevestigd,.

Het kampement was weer geheel in 1944 stijl opgesteld. Het telde enkele bijzondere gasten, zoals het pontonpeloton dat op de Raam een pontonbrug aangelegd heeft en later in de week de oversteek over de Waal in scène zette. Een waar staaltje van kennis en kunde. Het kamp werd onder auspiciën van re-enactementvereniging "Mars" gehouden met medewerking van diverse andere groepen zoals een Tsjechische groep re-enactors die met enkele GMC's vanuit Tsjechië over waren gekomen.

Ook werd vanuit dit kampement medewerking verleend aan het spektakel in de binnenstad op 20 september ter gelegenheid van de bevrijding 75 jaar geleden.

De herdenking op 17 september 2019 was weer druk bezocht door burgers uit Grave en diverse militaire vertegenwoordigers uit verschillende landen.

In Kazemat Zuid is in 2019 in een voormalige generator ruimte een Memorial chapel ingericht ter ere van George Roth en de hele E-compagnie van het 82e AB 504 PIR. Deze is tijdens de herdenking geopend door Maarten Dekkers, die er voor heeft gezorgd dat wij in het bezit kwamen van persoonlijke eigendommen van George Roth. Vormgevers Weijsters & Kooij tekenden voor het ontwerp van de tentoonstellingsinrichting.

Maquette van de George Roth Memorial Chapel.

13 Graafs KazemattenMuseum

De collectie heeft het afgelopen jaar verder geen wijzigingen ondergaan. Maar dit zal in de toekomst zeker wel het geval zijn.

Verder is er in 2019 nog gewerkt aan de naamgeving van de rotonde in de N324 ter hoogte van de Generaal De Bons-kazerne. De rotonde zal Lt Files rotonde gaan heten en wordt versierd met een kunstwerk van Joshua Pennings. Hiervoor zullen nog wel de nodige financiën bij elkaar gezocht moeten worden.

Hier eindigt het laatste jaarverslag van Evert Vos.

In 2020 had het kazemattenmuseum zwaar te lijden onder de coronamaatregelen, een tekort aan vrijwilligers en de voortschrijdende ziekte van coördinator Evert Vos. Zijn overlijden op 1 september 2020 was een zware slag. Zijn draaiboek voor de herdenking van de bevrijding van Grave op 17 september lag echter klaar, en op verzoek van de burgemeester heeft Willem van den Berg vervolgens die herdenking georganiseerd. Gezien de coronamaatregelen moest worden volstaan met een beperkte herdenking enkel voor genodigden.

In maart 2021 traden Willem van den Berg en Jan van Thull aan als nieuwe coördinatoren. Zij namen hun werkzaamheden voortvarend op maar moesten door een gebrek aan vrijwilligers de normale openstelling van april tot oktober laten vervallen.

De jaarlijkse herdenking van de bevrijding op 17 september moest wederom worden beperkt tot een kleine kring. Op verzoek van de gemeente nam het kazemattenmuseum wel de organisatie over van de jaarlijkse herdenking van de Britse gesneuvelden op het gemeentelijk kerkhof op Remembrance Sunday, in 2021 op 14 november.

De naamgeving van en het monument voor luitenant Files op de rotonde bij de Generaal De Bons-kazerne werden in 2020 en 2021 verder voorbereid.

Bij de gemeente werd in 2021 een aanvraag ingediend voor het tot gemeentelijk monument verklaren van de resterende nog niet beschermde kazematten in de gemeente Grave. Met diezelfde gemeente werden enkele problemen op de locatie van de brugkazematten (campers, vervuiling, bestrating) aangepakt.

Vrijwilliger Cees Vos verzorgde in 2019 in eigen beheer een publicatie over de Tweede Wereldoorlog in Grave:

Document 1940 – Grave op weg naar de oorlog.

14 Kenniscentrum Ruimte en Architectuur

Adviseren en communicatie stimuleren en ondersteunen voor het behoud van erfgoed in de gemeente Grave zijn de kernactiviteiten van het Kenniscentrum. In 2019 heeft het kenniscentrum daartoe diverse gesprekken gehad met leden van het college van B&W en betrokken partijen bij onder meer de Drieëenheid Velp. Hiervoor moest tijdig een samenwerkingsovereenkomst getekend worden om provinciale subsidies veilig te stellen. Ook over invulling van de Vestingvisie van West 8 is intensief met partijen contact onderhouden. Voor het lokaliseren van restanten op het Visioterrein voorzag het kenniscentrum het ingehuurd onderzoeksbureau van eerdere rapporten uit hun archief. Samen met Graeft Voort-archeoloog Martien Koolen gaf het kenniscentrum op verzoek van B&W Grave advies over het schetsontwerp van West 8 voor het Visioterrein. De gemeenteraad kon dit zo goed mogelijk gedocumenteerd beoordelen. In 2020 vond onder meer overleg plaats met wethouder Lemmen over de voortgang van de plannen in Velp. In 2021 werd daarop nader gestudeerd. In 2021 was ook overleg met de kwartiermaker van de nieuwe gemeente Land van Cuijk over een eventuele rol van het kenniscentrum in die nieuwe gemeente, over de wensen van het kenniscentrum t.a.v. de personele bezetting voor diverse relevante aandachtsgebieden en voor een eventuele

uitbreiding van het kenniscentrum zelf voor heel het Land van Cuijk. In 2022 moet dat verder uitkristalliseren. In dit kader werd ook gesproken met Toon van den Asseldonk, de waarnemend burgemeester van Grave.

Het kenniscentrum bestond in de verslagperiode uit: Piet Zelissen, Frank Haans, Herman Busch, Ben Peters, Tiny van Tuyn, Peer van de Weem, Martien Koolen, Jan Timmermans, Jeroen van der Eerden en Mirjam Schouten-Vanlaer.

15 Het Graafs Geheugen

Alle activiteiten van het Het Graafs Geheugen (Graafs Historisch en Hedendaags Informatie- en EducatieCentrum) vonden plaats in samenwerking met Biblioplus in de bibliotheek van Grave.

Op 21 januari 2019 was **Johan Oosterman** te gast. Hij is hoogleraar Oudere Nederlandse Letterkunde aan de Radbouduniversiteit en sprak over zijn onderzoek naar Maria van Gelre, meer in het bijzonder als bewoonster van het kasteel van Grave.

Op 21 januari 2019 hield **Jeroen Oosterbaan** een lezing over de vondsten voorafgaande aan de bouw van het huidige 'Hart van Grave', midden in het historische centrum. Het leverde in de winter van 2010-2011 ongeveer 1.500 sporen en bijna 11.000 vondsten op. Over deze bijzondere vondsten schreven Jeroen Oosterbaan en Arthur Grifioen in 2018 een rapport dat te koop is in het museum.

Op 15 mei 2019 namen ± 30 kinderen deel aan de workshop '**archeologie voor kinderen**' door Martien Koolen. De workshop richtte zich op zien en voelen van wat de vondsten ons vertellen over de geschiedenis van de omgeving van de gemeente Grave.

In de Kinderboekenweek van 2019 organiseerden het museum en Biblioplus de kindervoorstelling 'Lampje', over het succesvolle jeugdboek van **schrijfster/illustrator Annet Schaap**. Deze voorstelling werd zeer druk bezocht.

15 Het Graafs Geheugen

Op 28 januari 2019 hield Robert Osinga, architect van Crepain-Binst Architecture in een vierdelige serie over bestaande architectuur in de stad Grave, een lezing over de architectuur van het Hart van Grave op het terrein van het voormalige gemeentehuis aan de Kerkstraat, de Scheerestraat en het Hofplein. De vierdelige serie werd georganiseerd door het Stadsmuseum in samenwerking met het Kenniscentrum Ruimte. De serie architectuur werd door zeker 25 mensen gevolgd, de losse lezingen trokken per keer nog eens 20 deelnemers. De meeste bezoekers kwamen uit de gemeente Grave.

Het Stadsmuseum en Kazemattenmuseum organiseerden in 2019, in samenwerking met Biblioplus, drie lezingen over Market Garden en de Tweede Wereldoorlog, naar aanleiding van de viering van 75 jaar Grave bevrijd. Over de jonge mannen die in 1944 deelnamen aan deze operatie vertelde journalist Dorine Steenbergen op 9 september. Twee weken later, op 23 september, was archeoloog Jobbe Wijnen te gast. Hij sprak over briefwisselingen uit de Tweede Wereldoorlog, gevonden in de Generaal de Bons-kazerne. Op 7 oktober kwam schrijfster Roxane van Iperen praten over haar bestseller 't Hooge Nest, een verhaal van twee Joodse zussen in oorlogstijd.

Op vrijdag 14 juni 2019 om 20.00 uur interviewde Helena Hoogenkamp (De nieuwe oost/Wintertuin) schrijver Jan van Aken

over zijn boek De ommegang. De ommegang speelt aan het eind van de veertiende en het begin van de vijftiende eeuw en kan het best als een historische avonturenroman beschreven worden.

In 2020 vonden als gevolg van de coronarestricties geen lezingen plaats, in 2021 ging om dezelfde reden de eerste helft van het jaar verloren. Op 10 oktober 2021 werd in het kader van de kinderboekenweek een voorstelling gehouden door John de Winter onder de titel Hadassa, Ster van Perzië. Er werden twee lezingen gehouden in het kader van een cyclus over Nederlands Indië: op 18 oktober 2021 sprak Dido Michielsen over haar boek Lichter dan ik, over haar betovergrootmoeder Isah en op 29 november sprak Carolijn Visser over haar boek De vader van Grace, over de familie Comijs. Beide lezingen waren in het voorjaar uitgesteld.

Het wekelijkse spreekuur werd medio 2019 omgezet in een spreekuur op afspraak via het info-mailadres. Het aantal bezoekers bleef helaas ver achter bij de verwachtingen, maar zolang het spreekuur liep konden er toch diverse knellende vragen worden opgelost. Het info-adres blijkt goed te werken.

De werkgroep Het Graafs Geheugen bestond in de verslagperiode uit Annelies Graafsma van der Eerden, Connie Haans-van den Broek en Nikie van Haaren.

16 Vrijwilligers

Graeft Voort heeft ca. 60 vrijwilligers, de suppoosten van het Stadsmuseum Grave en het Graafs KazemattenMuseum meegerekend. Met name het kazemattenmuseum had te kampen met tekorten aan vrijwilligers. Voor het stadsmuseum bleef het aantal redelijk op peil, zij het dat het bestuur graag meer kandidaten zou hebben voor zijn eigen activiteiten, met name voor tentoonstellingen. De functie van penningmeester stond onder druk omdat Henk Smits, het bestuurslid in kwestie, ook veel tijd kwijt was aan de collectie en dat laatste liefst meer uitgebreid zou willen doen. In de verslagperiode lukte het niet hem af te lossen.

Tijdens de langdurige ziekte van beheerder Arnout Schouten was het niet mogelijk de werkdagen met vrijwilligers in te vullen. Waar mogelijk door de coronaperikelen was het stadsmuseum wel steeds in de weekenden en op afspraak geopend.

17 Bezoekersaantallen

In 2019 waren beide musea onder het beheer van Graeft Voort normaal geopend. De Hampoort trok 4.709 bezoekers, het Graafs KazemattenMuseum 6.097, met een piek in september. In 2020 en 2021 hadden de bezoekersaantallen zwaar te lijden onder de coronamaatregelen. Het stadsmuseum kreeg nog 2.117 bezoekers in 2020 en 2.152 in 2021. Het kazemattenmuseum was in 2020 wanneer mogelijk alleen op afspraak geopend voor een totaal van 156 bezoekers; in 2021 was hetzelfde het geval voor een totaal van 218 bezoekers.

	<u>Hampoort</u>	<u>Kazematten</u>
2019	4.709	6.097
2020 (coronamaatregelen)	2.117	156
2021 (coronamaatregelen)	2152	218

18 Bijlagen

Sponsors en medewerkers herinrichting

Financiële bijdrage

- Gemeente Grave
- Provincie Noord-Brabant
- Stichting Mondriaan Fonds
- Rabobank
- Stichting Dioraphte
- Stichting Hendrik Muller's
Vaderlandsch Fonds
- Prins Bernhard Cultuur Fonds
Noord-Brabant
- M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting
- Katholieke Stichting voor Blinden en
Slechtzienden
- Zusters van Liefde
- Bartiméus Fonds
- Monumenten Advies Bureau Nijmegen
- Stichting Blindenbelangen
- Stichting tot verbetering van het
Lot der Blinden
- Weijsters & Kooij vormgevers
- Diverse particulieren
- Vrienden van het museum

Fondsenwerving

W&B Consultants/Marcel Willemsen

Inhoud en tekst

Leny van Lieshout
Uit de Tijd/Elly van der Velde

Concept en vormgeving

Weijsters & Kooij vormgevers

Archeologische collectie

Martien Koolen

Fotografie (tenzij anders vermeld)

Weijsters & Kooij vormgevers
Henk Smits

Gebruik beeldmateriaal

Brabants Historisch Informatiecentrum
Koninklijke Visio
Stichting Depot Graafs Museum
Rijksmuseum
Evy Boer-de Wit

Advies

Cultuurproject/
Frederieke Jeletich-Visser
Frank Haans
Leon Vankan
Anke Mennen

Realisatie

Interluxe
Graphité
Erco Nederland
Peck Elektro
Van Gaal BV
PresTop BV
Moetwil en Van Dijk
Leo Wolvers
Mary Chand Wonen
Van Zwam BV
Colors@Home
Reinier Pechler

Het museum

Harry Peppinck
Henk Smits
Jet de Jong-Mertens
Annelies Graafsma-van der Eerden
Jan Timmermans
Connie van den Broek
Judith Toebast
Martien Koolen
Leny van Lieshout
Jaap de Haan
Frans Ekstijn
Lia Peters-de Groot
Ans Fest
Vrijwilligers

18 Bijlagen

Nevenfuncties

De bestuursleden van Graeft Voort hadden in de verslagperiode een beperkt aantal nevenfuncties, onbezoldigd.

Kernbestuur

Mr. J. de Haan

hoofdfunctie: advocaat | nevenfunctie: voorzitter vereniging van eigenaren Luijtenbroek te Schaijk

H.C. Peppinck

nevenfuncties: Peppinck Support; stichting Beit Jiddi (Palestijnen Libanon)

Ir. J. Toebast

hoofdfunctie: specialist landelijke bouwkunst Rijksdienst voor het cultureel erfgoed | nevenfuncties: voorzitter Velps Heem; adviseur Heemschut Brabant; bestuurslid Vereniging voor Landbouwgeschiedenis; lid Erfgoedstudiehuis Land van de Heerlijkheden

Dagelijks bestuur

Drs. C. van den Broek

hoofdfunctie: bureaumanager Monumenten Advies Bureau Nijmegen | nevenfunctie: secretaris commissie beeldkwaliteit gemeente Nijmegen

J. Ekstijn

nevenfunctie: harmonie Stad Grave

A. Graafsma

nevenfuncties: journalist De Maasdriehoek; Graafsma-van der Eerden Journalistiek; werkgroep koken wijkraad binnenstad Grave

J. de Jong-Mertens

nevenfuncties: secretaris Stichting Kunst in het Kerkje; bestuurslid Fotoclub De Soos

Dr. L. van Lieshout

nevenfunctie: redactiemedewerker Gens Nostra

P. Brouwer, A. Fest, M. Koolen, H. Smits, J. Timmermans en E. Vos hadden geen nevenfuncties in de verslagjaren.

Colofon

Dit jaarverslag is een uitgave van:

© Stichting Graeft Voort 2022

St. Elisabethstraat 10 A

5361 HK Grave

info@stadsmuseumgrave.nl

www.stadsmuseumgrave.nl

 /StadsmuseumGrave

Teksten

Leny van Lieshout, Lia Peters, Evert Vos, Mirjam Schouten

Foto's

Werkgroep educatie, werkgroep kazematten, Henk Smits,
Weijsters & Kooij vormgevers, Marita Schouten e.a.

Ontwerp en opmaak

Weijsters & Kooij vormgevers

